

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження

МАРТИНЮК ТЕТЯНИ СЕРГІЇВНИ

«МЕТОДИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ УКРАЇНИ УЧНІВ 8-9 КЛАСІВ»

на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності

13.00.02 – теорія і методика навчання (географії)

Соціальні, духовні й економічні зрушення, які відбуваються сьогодні в Україні, вимагають радикальної трансформації освіти, широкого застосування нових технологій у вивченні шкільних предметів. Цього вимагає й національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті.

Для вітчизняної психолого - педагогічної науки характерним є пошук, обґрунтування і впровадження нових дидактичних засад навчання учнів основної школи у процесі вивчення різноманітних навчальних предметів, особливо в основі реалізації діяльнісного підходу, що на сьогодні досить актуально.

Новий державний освітній стандарт ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного і діяльнісного підходів, що реалізовані в освітніх галузях і відображені в результативних складових змісту базової і повної загальної середньої освіти. У проекті Концепції географічної освіти в основній школі також окреслюються методичні основи застосування діяльнісного підходу у навчанні географії.

На сучасному етапі досліджень у педагогіці діяльнісний підхід означає організацію та управління цілеспрямованою навчально-виховною діяльністю учня в загальному контексті його життєдіяльності — спрямованості інтересів, життєвих планів, ціннісних орієнтацій, розуміння сенсу навчання та виховання, особистісного досвіду в інтересах становлення суб'єктності школяра. Діяльнісний підхід в освіті — це і методологічний базис, на якому

будуються різні системи розвиваючого навчання зі своїми конкретними технологіями, прийомами, так і теоретичними особливостями.

Сучасний етап розвитку географічної освіти в Україні вимагає якісних змін у системі навчання географії, перегляду цілей і завдань, змісту, форм і засобів навчально-пізнавальної діяльності учнів. Перебудова системи навчання курсів шкільної географії насамперед зумовлює врахування можливостей новітніх технологій навчання, використання яких створює не лише реальні умови для розширення і поглиблення змісту географічної освіти, а й сприяє інтенсифікації процесу навчання, його результативності, інтелектуальному розвитку учнів, формуванню якостей юного громадянина.

Проблема забезпечення високого рівня якості освіти безпосередньо пов'язана з організацією навчального процесу, підтримкою нових форм і методів навчання: комп'ютерних технологій, модульного навчання, рейтингової системи оцінки знань тощо.

Також психолого-педагогічна наука наголошує на необхідності педагогічного керування навчальним процесом, спираючись на активну позицію особистості педагога, потреби та інтереси учня та студента, як суб'єктів навчальної діяльності. Виходячи із потреб реформування сучасної освіти, змін, що відбуваються у світовому розвитку науки та освіти, ведуться пошуки шляхів інтенсифікації та активізації навчального процесу, вдосконалення його форм і методів.

Саме розв'язанню даної проблеми й присвячене дисертаційне дослідження Мартинюк Тетяни Сергіївни «Методика реалізації діяльнісного підходу у процесі навчання географії України учнів 8-9 класів». Виходячи з цього, є всі підстави стверджувати, що обрана для дослідження Мартинюк Т. С. проблема досить актуальна. Адже, як засвідчив проведений автором дисертації аналіз науково-педагогічних публікацій з даної проблеми, вона досліджена дещо фрагментарно.

Дисертація Мартинюк Т. С. характеризується чіткою структурою, цілісністю, логічністю викладеного матеріалу, глибоким науковим аналізом

вказаної проблеми, у ній обґрунтовано й розкрито такі головні кваліфікаційні ознаки дослідження, як мета, завдання, гіпотеза дослідження, наукова новизна, практична значущість. Рецензована робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, численних додатків. Ці ознаки характеризують не тільки науковий рівень проведеного дослідження, а й ступінь наукової зрілості здобувача.

Заслуговують уваги методи дослідження, які дисертанткою застосовувались у своїй роботі: теоретичні, моделювання, емпіричні та математичної статистики, з допомогою яких вдалось досягти вірогідності і надійності результатів дослідження. Виконане дисертаційне дослідження вказує на глибоку обізнаність автора, ерудицію у вирішенні поставлених проблем.

Про ґрунтовність даної роботи свідчить опрацювання великої кількості наукових джерел і солідний власний доробок автора (20 публікацій) та апробація на всеукраїнських і міжнародних наукових конференціях. Також результати дисертаційного дослідження впроваджувалися шляхом безпосередньої педагогічної діяльності дисертантки через розробку методичних рекомендацій, модернізацію і розробку навчальних програм. Результати дослідження впроваджено в навчально-виховний процес декількох навчальних закладів різних областей України.

Результати дисертаційного дослідження Мартинюк Т. С. підтверджені ґрунтовним педагогічним експериментом та кваліфікованим аналізом його результатів. Зміст експерименту полягав у ознайомленні учителів географії, у яких проводилось дослідження, з теоретичними і методичними основами проблеми дослідження, забезпеченні їх навчально-методичними матеріалами, у впровадженні у навчальний процес дидактичних моделей та методики реалізації діяльнісного підходу у процесі навчання учнів географії України, нагромадженні кількісних і якісних даних про характер дослідження.

Аналіз результатів формувального експерименту дозволив зробити висновок про доцільність та ефективність розроблених моделей та методики

реалізації діяльнісного підходу у процесі навчання учнів географії засобами інтерактивних технологій через навчання аналізувати глобальні й регіональні географічні проблеми сучасності, формувати критичне мислення через логічність, системність, асоціативність, діалогічність, абстрагування, узагальнення, вироблення власної позиції.

Значення отриманих у дослідженні результатів полягає у розробці:

1) визначення діяльнісного підходу, як філософської категорії, його детального аналізу в працях зарубіжних і вітчизняних авторів, як сучасних, так і минулого.

2) розгляду підходів, еволюції поглядів, розкритті понять, структурних компонентів (потреб, мотивів, мети, навчальних завдань, дій, операцій, контролю, оцінки й самооцінки результатів тощо).

3) системного підходу до створення якісно нових моделей реалізації діяльнісного підходу у навчанні географії.

3) удосконаленні форм, засобів, технологій організації навчального процесу для реалізації діяльнісного підходу у процесі навчання географії України.

4) критеріїв та показників готовності учителів географії до діяльнісного підходу у навчанні учнів географії (мотиваційно-ціннісний, інформаційно-когнітивний, діяльнісно-поведінковий компоненти).

5) розробці етапів проведення науково-педагогічної експертизи, спрямованої на підтвердження результатів наукового дослідження;

Автором доведено, що запропонована методика реалізації діяльнісного підходу у процесі навчання географії України учнів 8-9 класів є багатофункціональною, відкритою і перспективною. Вона визначає спосіб реалізації змісту освіти, який передбачений освітніми стандартами, навчальними програмами, системою методів, прийомів, видів навчальної діяльності з позицій ефективного забезпечення поставленої мети.

Оцінюючи загалом позитивно кандидатську дисертацію Мартинюк Т. С., разом з тим звертаємо увагу на окремі недоліки:

1. Потребує роз'яснення термін “підсильні завдання” на стор. 81.

2. Допущені математичні неточності в табл.2.7 на ст. 157, та в табл.2.12 на ст.171.

3. Допущені окремі неточності в додатках.

4. Робота виграла б за умови її логічного завершення прогностичним баченням авторки подальшого розвитку методики реалізації діяльнісного підходу у навчанні географії в контексті інтеграційних процесів, упровадження міжнародних стандартів навчання і тенденцій розвитку географічної освіти в нашій країні.

5. На жаль із дисертації невідомо, чи використовувалися у ході експерименту різні технічні засоби й прилади для об'єктивного фіксування ходу і результатів педагогічного експерименту.

6. Зустрічаються стилістичні і граматичні огріхи у тексті дисертації.

Разом з тим висловлені зауваження не є принциповими і не впливають на загальну оцінку дисертаційного дослідження.

Аналіз дисертаційного дослідження та опублікованих наукових праць Т. С. Мартинюк дає підставу зробити наступні висновки.

В дисертаційній роботі розроблені теоретичні положення, сукупність яких можна кваліфікувати як нове вагоме досягнення в розвитку перспективного напрямку методики навчання географії.

Знання теоретичних засад методики реалізації діяльнісного підходу у навчанні географії географії озброїть вчителів-географів необхідним методичним апаратом для самостійної творчої роботи, сприятиме зростанню педагогічної майстерності та підвищенню професійного рівня.

Результати дослідження обраної теми можна вважати достатньою мірою обґрунтованими, оскільки вони базуються на фундаментальних положеннях сучасної методики навчання географії, педагогіки, психології та використовують досягнення вітчизняних і зарубіжних науковців у цих галузях, ґрунтуються на авторських методичних та методологічних підходах.

З огляду на сучасні освітньо-педагогічні реформації матеріали дослідження можуть бути використані в навчально-виховному процесі при навчанні географії у середніх навчальних закладах, при підготовці майбутніх учителів географії.

Є всі підстави вважати, що дисертаційна робота Т.С.Мартинюк є завершеним, цілісним, самостійно виконаним дослідженням актуальної проблеми. Робота містить нові як теоретичні, так і практичні експериментально одержані результати, які в сукупності є суттєвими для педагогічної науки. Автореферат відображає у необхідній і достатній мірі зміст, науковий і понятійний апарат дисертаційного дослідження.

Проведене під керівництвом кандидата педагогічних наук, старшого наукового співробітника Надтоки Олександра Федоровича, дисертаційне дослідження Мартинюк Тетяною Сергіївною на тему «Методика реалізації діяльнісного підходу у процесі навчання географії України учнів 8-9 класів» виконане на належному науковому рівні, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07. 2013 року № 567, а сама дисертантка заслуговує присвоєння їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія і методика навчання (географії).

Офіційний опонент –
доктор педагогічних наук, професор
Ніжинського державного університету
імені Миколи Гоголя

М. Г. Криловець

